

Тема уроку. **Артур Конан Дойль «Собака Баскервілів».**
Захоплююча інтрига – основа детективного жанру.

Мета: розширити знання учнів про життя й діяльність письменника; домогтися засвоєння поняття про детектив як літературний жанр та його особливості, поняття дедукції, інтриги; розвивати навички аналізу ключових епізодів, виразного читання, усного мовлення, інсценізації; виховувати любов до літератури як мистецтва слова.

Обладнання: відеофрагмент про письменника, фрагменти із кінофільму, учительська та учнівська презентації, роздатковий матеріал, емблеми детективного агентства.

Тип уроку: формування нових знань, умінь, навичок.

Форма проведення: урок-засідання детективного агентства з використанням комп'ютерних технологій.

Структура уроку

I. ПІДГОТОВКА ДО СПРИЙНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Релаксаційна пауза (слайди)

Учитель. Уявіть собі чисте безхмарне небо. Одна лише думка про це повинна покращити ваш настрій. Тепер подивіться на ландшафт. Яка з перерахованих картин найбільше вас розслаблює і заспокоює?

- Білу снігову рівнину бачать люди, які вирішують складні проблеми з допомогою слова. Вони принципові і рішучі.

- Морський простір уявляють люди, що мають талант до міжособистісних відносин, вони люблять музику, поезію.

- Зелені гори побачили учасники, що мають особливий дар до спілкування.

- Поле в жовтих квітах готові побачити люди, яких можна назвати джерелом знань і творчості, які готові поділитися своїми знаннями з іншими.

У нас зібрались учні, готові поділитися з нами своїми знаннями, готові успішно працювати на сьогоднішньому уроці. Я бажаю вам гарного настрою, великої працездатності.

Працює дві групи:

Уважні

I група: Пальчук О., Садовець, Кравчук, Ткачук;

Кмітливі

II група: Кальчевська, Пальчук А., Кренц, Юрчук

Учитель. Діти, творами про Шерлока Холмса зачитуються, він цікавий і неповторний герой і залишається таким уже понад сто років. У чому ж полягає секрет успіху Конан Дойля – творця книжок, які з таким захопленням поглинають молоді люди і до яких так прихильно ставляться люди старшого покоління. Загадка, чи не так? Тож пропоную вам сьогодні на уроці відгадати цю дивовижну і непросту загадку – Артур Конан Дойль. (Запишіть у зошити тему та епіграф уроку - **слайд 1**). Тема уроку.

Епіграф уроку.

Жодна зла людина не буває щаслива.

Ювенал, римський поет

Проблемне питання. Що ж примусило Степлтона, біолога-натураліста, стати на злочинний шлях? **Слайд 2.**

II.ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ УРОКУ

Учитель. Перед вами таблиця. Заповніть перші дві колонки, третю – в кінці уроку. Що вам відомо з цієї теми і що хочете дізнатися протягом уроку?

ЗНАЮ	ХОЧУ ЗНАТИ	ДІЗНАВСЯ
Хто такі Шерлок Холмс і Конан Дойль	Більше дізнатися про автора творів про Шерлока Холмса	Поглибила знання про автора повісті
Що таке повість		Познайомилася з поняттями «дедукція», «детектив»
Твори даного автора дуже популярні і цікаві	Як детективу вдавалося розкривати такі заплутані злочини	Зрозуміла, що Холмс застосовував дедуктивний метод для розкриття злочинів

Учитель. Скажіть, які завдання ви ставите перед собою на уроці? (Більше почерпнути інформації про письменника, Розкрити для себе зміст поняття «детективна література», зрозуміти, як детективи розкривають заплутані злочини).

III.СПРИЙНЯТТЯ Й ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ.

Учитель. Хто ж він, цей незрівнянний письменник. що створив особливий жанр короткої прози, в якому звичайний головний герой детектив-мислитель Шерлок Холмс демонструє незвичайні можливості людського інтелекту і

мислення? Прошу бути уважними при перегляді відеофрагменту про письменника, так як будете укладати літературне дос'є.

Після перегляду вам буде потрібно відповісти на питання: «

Відеофрагмент.

Учитель. Перегляньте відеофрагмент. Доповненням до цього відео буде ваша презентація. Будь-ласка.

Учнівська презентація.

Учитель. Яка, на вашу думку, важлива інформація з життя письменника відсутня на відео і у презентаціях?

(Про те, що з 9 років протягом семи років ще до вступу на навчання в медичний університет навчався у школі-інтернаті єзуїтів, так як батьки спочатку хотіли, щоб він став священником. Саме тут він зрозумів, що має талант до складання різних історій і часто був оточений молодими студентами, що слухали ці дивні історії).

Учитель. Діти, говорять, що відомий автор детективів відзначався чудовим почуттям гумору. Якось Конан Дойль вирішив пожартувати. Він вибрав із числа своїх знайомих десятьох осіб і відправив їм телеграми однакового змісту: «Усе розкрито. Терміново зникніть». Протягом 24 годин вони виїхали за межі країни. А ось і сам автор. Які б запитання ви хотіли йому поставити?

Рольова гра.

- У кого ви вчилися вигадувати такі цікаві розповіді? (У американського письменника Едгара По, який в оповіданнях «Вбивство на вулиці Морґ», «Викрадений лист», «Золотий жук» показав силу мислення, вміння співставляти факти).

-Як ви особисто ставитесь до свого геніального детектива?

Спочатку було цікаво вигадувати історії, а потім вирішив убити Шерлока Холмса руками професора Моріарті. Але на прохання публіки, королеви Вікторії і своєї матері я оживив детектива.

-Пригадайте найщасливішу подію свого життя. (Мені вдалося визволити з тюрми людину, котра безвинно провела в ній багато років. Тоді-то Белл написав мені: «Зясувалося, що справжній Шерлок Холмс – це ви...»

Учитель. На основі прослуханого і побаченого укладіть літературне дос'є на Конан Дойля. Перша група читає питання і відповідає, потім друга.

Літературне досьє.

- Повне ім'я (Артур Ігнатіус Конан Дойл)
- Дата і місце народження (22 травня 1859, місто Единбург)
- Фах (доктор медицини)
- Закінчив навчальний заклад (школу-інтернат єзуїтів, медичний факультет Единбурзького університету)
- Вважав себе учнем письменника (Едгара По)
- Подорожував країнами (Африки, Америки, Європи)
- Займався такими видами спорту (бокс, лижі, гольф)
- Шерлок Холмс вперше з'являється у творі під назвою («Етюд в багрових тонах»)
- Кількість оповідань про Шерлока Холмса (60, в тому числі 4 повісті)
- Крім оповідань про Шерлока Холмса перу Конан Дойла належать (історичні романи, науково-фантастичні твори)
- У 1879р. написав перше оповідання (Таємниця долини Сесасса)
- Конан Дойл пішов із життя (1930 року)

Учитель. К. Дойл прославився перш за все як майстер детективного жанру. А його головний герой Шерлок Холмс – справжній англійський джентльмен, який розплутує найважчі кримінальні загадки, керуючись своїм дедуктивним методом. А що таке детектив і дедуктивний метод, інтрига дізнайтеся, опрацювавши матеріали інформаційного пакета. Зробіть стислий конспект основного матеріалу. **(Слайд).**

Самостійна робота учнів (запис в зошит).

Детектив – 1.Література про розкриття складної, запутаної таємниці, здебільшого злочину, шляхом використання методу логічного аналізу.

2.Людина, яка займається розслідуванням злочинів.

Дедукція – спосіб розмірковування, при якому нова думка або висновок, виводяться шляхом роздумів над багатьма іншими думками, фактами.

Інтрига – конфлікт, основна ситуація, навколо якої розгортається дія.

Учитель. Керуючись теоретичним матеріалом, який ви щойно опрацювали, виконайте наступні завдання по групах:

I група. Складіть схему «Психологічний портрет детектива»

II група. Укладіть асоціативний куш до поняття «літературний детектив». Тобто знайдіть ознаки, які відносяться до детективу.

Самостійна робота в групах.

Перевірка самостійної роботи (показують біля дошки).(слайд)

I гр.	СПОСТЕРЕЖЛИВІСТЬ	БЕЗКОРИСЛИВІСТЬ	СПРАВЕДЛИВІСТЬ
	ЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ	ДЕТЕКТИВ	МУЖНІСТЬ
	ЕРУДОВАНІСТЬ	КМІТЛИВІСТЬ	РОЗУМ

Учитель. Діти, якщо у майбутньому хтось із вас захоче стати слідчим, то у вас повинні бути сформовані такі якості, які ви щойно відмітили у психологічному портреті детектива.

II гр.(слайд)

Детектив, злочинець, жертва

Прозовий твір

Жанр фольклору

Напружений сюжет

Зображення подій певного історичного періоду

Створення фантастичних картин та образів

Різновид пригодницької літератури

Містить захопливу інтригу

Головний герой – детектив

Розслідування злочину

Наявність таємниці

Учитель. Діти, давайте уявимо, що ми працюємо у детективному агентстві. А що це означає? Ми будемо надавати допомогу у розслідуванні злочину і не комусь іншому, а самому Шерлоку Холмсу. Добре? А щоб нас прийняли в таке агентство, ви виготовили емблеми. Поясніть, що вони означають.

(Учні. Детективи спостережливі, обдумують кожен крок, кожную деталь (голова, стиснута руками). Детективи уважні, роблять нотатки (зошит, ручка).

Учитель. Непогано. Приймаємо вас у детективне агентство. Тож, давайте ми поміркуємо над тим, чому вже понад століття не згасає вогник захоплення в очах читачів, які перегортають сторінки повісті «Собака Баскервілів?»)

Чи всі прочитали повість. Хто в повному варіанті? Добре. Переглянемо епізоди з кінофільму. Завдання:

- **Яке враження справив на вас переглянутий епізод?** (Гнітючі, сумні, бо бачимо немолоду людину, яка когось чекає, а потім тікає від страшного собаки і падає. Страх, тугу, моторошні відчуття підсилює музика і темрява, яка огортає все навкруги. Все це разом наштовхує на думку про злочин).

-**Стислий переказ від імені літературного героя із залученням цитатного матеріалу (фрагмент без звуку).**

(Я, місіс Степлтон, коли побачила, що мій чоловік недалеко від Мерріпіт-хаус розмовляє з незнайомим мені чоловіком, вирішила, що це – сер Генрі Баскервіль. І прийняла для себе непросте рішення: будь-якою ціною попередити його про небезпеку. Вимагати, щоб він повернувся в Лондон. Я швидко скористалась моментом, поки мій чоловік гнався за метеликом. Однак. Сер Генрі був невблаганний і не хотів послухатись моєї поради. Проте я наполягала, тупнувши ногою: «Ради бога, послухайтесь моєї поради наполягала, тупнувши ногою: «Ради бога, послухайтесь моєї поради. Повертайтеся назад, і хай більше ніколи ваша нога не ступить сюди. Невже ви не розумієте, що вам бажають добра? Повертайтеся в Лондон! Сьогодні ж увечері! За всяку ціну тікайте з цих місць! » Через кілька хвилин я дізналась, що це не сер Генрі, а його друг доктор Ватсон. Мене охопила досада.)

-**Відтворити, як далі розвиватимуться події (фрагмент - сер Генрі в гостях у Степлтона).**

Він нервує, переживає, думає про можливу небезпеку, адже поряд немає його друзів. Та й міс Степлтон відсутня на вечері. А ще більший страх наганяє на нього нічне пустище, що потопає в тумані, коли він один повертається в Девоншир. Тут на думку приходять родинні легенди про страшного собаку. За мить і сер Генрі бореться з чудовиськом, величезним, чорним, як смола, собакою. Від страшної смерті його рятують Холмс, Ватсон, Лестрейд, про яких він і не здогадувався).

Самостійна робота. Самоконтроль.

I група. Впорядкувати сюжет. Розкласти у потрібному порядку картки, на яких записано окремі епізоди з твору.

Картка 1

Приїзд сера Генрі Баскервіля до Лондона.

Картка 2

Сер Чарльз Баскервіль віддає доктору Мортимеру рукопис, де йдеться про прокляття роду Баскервільів.

Картка 3

Смерть сера Чарльза Баскервіля.

Картка 4

Зникнення коричневого черевика сера Генрі.

Картка 5

Дивний лист-попередження

Картка 6

Зникнення старого чорного черевика сера Генрі

Картка 7

Повернення коричневого черевика

Картка 8

Виявлення стеження за сером Генрі

Картка 9

Світлові сигнали дворецького Беррімора

Картка 10

Приїзд сера Генрі до Девоншира

Картка 11

Знайомство із Степлтонами

Картка 12

Жіночий плач уночі

Картка 13

Телеграма Шерлока Холмса дворецькому Беррімору

Картка 14

Почуто виття на болоті

Лист самоконтролю: 2,3,1,5,4,8,6,7.13,10,12.11.9.14

Група II.

Складання плану.

Щоб краще розібратися в подіях, відновіть їх порядок у творі в цифровому виразі :

Смерть Селдена.

Знайомство з сером Генрі Баскервілем.

Прокляття більше не існує.

Таємниця дворецького Беррімора

Остання засідка.

Загибель Степлтона на болоті.

Легенда про собаку Баскервілів.

Візит доктора Мортімера.

Лист самоконтролю:5,3,8,4,6,7,2,1.

Учитель. Детективи – люди надзвичайно уважні, тому пропоную вам пройти перевірку на уважність.

Гра «Проведіть розслідування – хто ці герої» (один група зачитує – друга відповідає).

«...чорна борода і пронизливі очі...», «байдужий, безбарвний чоловік, істота, наділена безмежним терпінням і хитрістю з усміхненим обличчям і жорстоким серцем».

«...він був у спідній сорочці, штанях і босий...».

«...вона чарівна на вроду жінка. В ній відчувається якась пристрасність і екзотичність...» .

«Це дебели жінка з накинутою на плечі шаллю і в спідниці могла б здатися смішною, якби не переживання, написані в неї на обличчі».

«Невеликий на зріст, але дуже міцний, жвавий чоловік років тридцяти з темними очима, густими чорними бровами на енергійному обличчі, яке мало задержуватий вираз». **Слайд**

Учитель. А.Конан Дойль писав: «Випадок зіткнув нас із дивною та втішною загадкою, та вирішити її – само по собі нагорода» . Як же вирішує цю загадку знаменитий детектив і в чому полягає його дедуктивний метод? **Слайд.** А дедуктивний метод вимагає вміння спів ставляти, розмірковувати, робити логічні висновки, бути уважним і спостережливим. Давайте побудуємо ланцюжок здогадок Ш.Холмса, користуючись його дедуктивним методом.

- З'ясуємо, в чому головна інтрига твору? (Чому помер Ч.Баскервіль? Чи загрожує реальна небезпека новому спадкоємцю? Якщо так, то від кого?)

- Що свідчить про ретельну підготовку героя твору до з'ясування справи?
Слайд (сюжет твору)

(Ш.Х. купив карту болота і уважно її вивчає).

Перша ланка ланцюжка. **Сліди великого собаки.(слайд)**

- Які деталі зацікавили Ш.Х. на початковому етапі знайомства зі справою? Сер Чарльз біг від будинку, а не до будинку, значить щось його дуже налякало. Привид, що з'являвся на болотах до смерті Ч.Баскервіля, зник. Чи можливі ще претенденти на спадщину?

Друга ланка ланцюжка. **Анонімний лист серу Генрі.**

-Зачитайте лист.(Якщо здоровий глузд і життя дорогі вам, тримайтеся подалі від торф'яних боліт).

-Чому слова вирізані з газети? (Боялись, щоб не пізнали почерку). Чим вирізані букви і що це означає ? (Манікюрними ножицями, можливо жінка).

Третя ланка ланцюжка. **Зникнення черевиків.**

-Новий повернули, чому зник старий? (Враховуючи існування собаки, потрібен зразок запаху).

-Чому К.Д. говорить про ставлення до подібної деталі доктора Мортімера? (Доктор Мортімер вважав зникнення черевиків простим непорозумінням. Цим автор підкреслює, що Холмс оперує фактами, доступними всім, але лише він робить з них правильні висновки).

Четверта ланка ланцюжка. **Таємничий чоловік з бородою.**

-Чому той, хто стежив, оселився в іншому готелі? (Не хоче потрапити на очі серу Генрі).

-Що свідчить про те, Ш.Х. один із перших зрозумів, що серу Генрі загрожує не містична, а цілком реальна небезпека? (Послав доктора Ватсона в Баскервіль-холл, чітко окреслив коло осіб, якими він має цікавитися).

П'ята ланка ланцюжка. Деталі біографії та поведінки Степлтона.

-Використав те, що Степлтон випадково розповів про свою роботу в школі, таким чином дізнався його таємницю.

-Чому Степлтон відмовився від того, щоб у нього задля безпеки ночував конюх сера Генрі? (Степлтон щось приховує від сторонніх очей).

-Степлтон демонструє, що в глибині душі вірить в існування собаки Баскервілів, однак не може освічений натураліст вірити в такі речі; це теж насторожує Холмса.

-Чому Холмс переконується в тому, що міс Степлтон щось знає? (Вона настирливо рекомендує серу Генрі покинути замок, навіть спочатку його плутає з Ватсоном).

-Дивна протидія Степлтона щастю своєї сестри, адже сер Генрі був чудовою партією для будь-якої жінки.

Шоста ланка ланцюжка. Лист місіс Лайонс з призначенням побачення серу Чарльзу в день його смерті.

-Який висновок зробив для себе Ш.Х. у зв'язку з даною подією? (Холмс чудово розумів, що хтось підштовхнув місіс Лайонс до цього листа, а тим більше від відмови від побачення).

Сьома ланка ланцюжка. Загибель Селдена.

-Що переконує детектива, що насправді об'єктом нападу був сер Генрі? (Селден під час загибелі був у його костюмі і собака взяла слід).

Восьма ланка ланцюжка. Портрет Гуго Баскервіля.

-Яка роль цього портрета? (Будучи дуже спостережливим, Холмс помітив різючу подібність портрета до Степлтона, отже, ще один претендент на спадщину)

Дев'ята ланка ланцюжка. Відвідини сером Генрі Степлтонів – розв'язка.

-Чому, на вашу думку, Ш.Х. піддав небезпеці життя сера Генрі і чи виправданий такий ризик? Прочитуйте слова сищика.

(«Зізнаюсь, піддавши сера Генрі такому тяжкому випробуванню, я заслуговую на докір за погане ведення слідства, але ми аж ніяк не могли передбачити, свідками якого страшного, приголомшливого видовища нам доведеться бути, не могли також знати наперед, що буде туман, з якого зненацька просто на нас вистрибне отой собацюра»). Ризик виправданий, щоб довести, що Степлтон - вбивця і сера Чарльза, і Селдена, бо всі інші міркування, то лише здогадки, а щоб викрити злочинця, потрібні незаперечні факти.

Учитель. Саме завдяки дедуктивному аналізу всіх деталей Ш.Х. знайшов розгадку таємниці собаки Баскервілів.

IV.ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

-Як ви думаєте, до кого з героїв твору найбільше підходять слова епіграфа? (До Степлтона).

-Чому він убив сера Чарльза і хотів убити Генрі Баскервіля? (Хотів заволодіти спадком Баскервілів і їх маєтком).

-Але ж він теж Баскервіль, тому може мати право на спадок? (Якби він жив чесно, не обманював, не міняв прізвищ, довів у судовому порядку, що він теж спадкоємець, то після смерті Чарльза Баскервіля також міг претендувати на спадок).

-Складіть зв'язну розповідь про Степлтона за даним логічним ланцюжком і відповідайте ланцюжком.(Слайд).

Роджер Баскервіль (Південна Америка) – син – Англія – Ванделлер – робота у школі – натураліст – «брат і сестра» Степлтони – Девоншир – знайомство з Ч. Баскервілем – легенда про собаку – вивчення боліт – купівля собаки – виття – страх Баскервіля- смерть Баскервіля – Генрі – черевик – запах одягу – смерть Селдена – розчарування – відвідини сером Генрі Степлтонів – напад собаки – втеча і загибель в Грімпенській трясовині Степлтона.

-То що ж було причиною появи страшного плану Степлтона або чому він став на злочинний шлях? (Жага до багатства). Яка роль при цьому родинної легенди? (Реальна, собака – знаряддя вбивства).

-Оце і є відповіддю на проблемне питання уроку. Закон детективного жанру полягає у тому, щоб розплутати заплутану інтригу, зробити все зрозумілим, покарати винуватців, довести перемогу логічного мислення над підступами злочинців. Закінчіть речення.

V.ПІДСУМОК УРОКУ.

Метод «Незакінчене речення» (слайд)

- Сьогодні на уроці мені було цікаво (нецікаво), тому що... я багато дізнався про знаменитого Конан Дойля.
- Найбільше мені запам'яталося..., що письменник займався спортом.
- Я поповнив свої знання ...з теорії літератури : що таке детектив, дедуктивний метод, прототип, інтрига.
- Твори про Шерлока Холмса популярні й сьогодні, бо...лише «Собака Баскервілів» екранізована 19 разів.
- Я залюбки прочитаю інші твори про всесвітньо відомого детектива, тому що...вони викликають непідробний інтерес у дорослих, і дітей.

Добігає до кінця наш урок. Час підбивати підсумки. Давайте заповнимо останню колонку таблиці «Знаю. Хочу дізнатися. Дізнався» і подивимося, чи справдилися ваші сподівання.

Оцінювання. Слайд (дом завд.)

Домашнє завдання: користуючись матеріалами уроку та текстом повісті заповнити таблицю порівняльної характеристики Ш.Х. і доктора Ватсона за відомою вам схемою: зовнішність, риси характеру, звички, характеристика іншими героями - I група; зробити рекламу детективному дуету Ш.Х. і доктор Ватсон – II група або виконайте творчу роботу на тему «Одна голова добре, а дві голови краще».

Учитель. Кажуть, що час – найкращий суддя, його вироків найсправедливіші й не підлягають перегляду. Вирок часу щодо творів Конан Дойля винесено. Письменник не загубився в історії, а залишився з нами. Він і досі залишається улюбленцем читачів. Дарує їм і таємницю, і естетичну насолоду, і переконує в безмежних можливостях людського розуму, мислення, інтелекту та спостережливості у встановленні справедливості. Дякую за урок, мені приємно було з вами працювати.

- У кого ви вчились вигадувати такі цікаві розповіді? (У американського письменника Едгара По, який в оповіданнях «Вбивство на вулиці Морґ», «Викрадений лист», «Золотий жук» показав силу мислення, вміння співставляти факти).

-Як ви особисто ставитесь до свого геніального детектива?

Спочатку було цікаво вигадувати історії, а потім вирішив убити Шерлока Холмса руками професора Моріарті. Але на прохання публіки, королеви Вікторії і своєї матері я оживив детектива.

-Пригадайте найщасливішу подію свого життя. (Мені вдалося визволити з тюрми людину, котра безвинно провела в ній багато років. Тоді-то Белл написав мені: «Зясувалося , що справжній Шерлок Холмс – це ви...»

Картка 1

Приїзд сера Генрі Баскервіля до Лондона.

Картка 2

Сер Чарльз Баскервіль віддає доктору Мортимеру рукопис, де йдеться про прокляття роду Баскервілів.

Картка 3

Смерть сера Чарльза Баскервіля.

Картка 4

Зникнення коричневого черевика сера Генрі.

Картка 5

Дивний лист-попередження

Картка 6

Зникнення старого чорного черевика сера Генрі

Картка 7

Повернення коричневого черевика

Картка 8

Виявлення стеження за сером Генрі

Картка 9

Світлові сигнали дворецького Беррімора

Картка 10

Приїзд сера Генрі до Девоншира

Картка 11

Знайомство із Степлтонами

Картка 12

Жіночий плач уночі

Картка 13

Телеграма Шерлока Холмса дворецькому Беррімору

Картка 14

Почуто виття на болоті

Лист самоконтролю: 2,3,1,5,4,8,6,7.13,10,12.11.9.14